

 МУЗЕЈ КОЗАРЕ
MUSEUM OF KOZARA

 МУЗЕЈ КОЗАРЕ
MUSEUM OF KOZARA

11. мај - 10. јун 2022.

Издавач: *Музеј Козаре Приједор*

За издавача: *Зоран Радоњић, директор*

Аутор изложбе: *Ведрана Адамовић*

Лектор: *Александар Мајнерић*

Фотографије за трећи дио поставке: *Милица Вукојевић*

Техничка реализација изложбе: *Синиша Тимарац*

Графички дизајн каталога: *Зоран Совиљ*

Тираж: *100 комада*

Штампа: *Графички аџије „ГРАФИТ” Приједор*

Приједор, 11. мај - 10. јун 2022.

Страдање Срба на ovim простorima za vrijeme NDH imalo je više oblika. Centralno mjesto izložbe zauzima страдање srpskog civilnog stanovništva Prijedora i Potkoczara tokom Ofanzive na Kozaru 1942. godine. To je u prvom redu страдање seoskog stanovništva Potkoczara. U okviru neprijateljske operacije borbene grupe „Zapadna Bosna“, poznatije kao ofanziva na Kozaru, ono je bilo izloženo jednom od najstrašnijih genocida u prošlosti.

Prema zvaničnim podacima, u dvanaest sabirnih i koncentracijskih logora neprijatelj je za vrijeme ofanzive internirao 68.600 Srba sa Kozare, od čega 23.858 djece. Okolina našeg grada prepuna je mjesta koja svjedoče o strašnoj srpskoj stanovništva u Drugom svjetskom ratu. Kada je страдање djece u pitanju i pojedinačno imenovanje žrtava, u ovom tražanju najviše je postigao Dragoje Lučić. Prema njegovom istraživanju iz 1998. godine stradalo je 13.138 djece sa kozarackog područja u periodu 1941–1945. Najviše dječijih žrtava rata evidentirano je u 1942. godini – 81,24%, u vrijeme ustasko-njemačke ofanzive na Kozaru. Kroz sabirni logor na Ciglani u Prijedoru prošlo je oko 14.500 ljudi, žena i djece. Iz njega je put vodio u radne i koncentracijske logore smrti, a djecu u specijalno za njih osmišljene dječije logore. Pusta potkoczarska sela surova su podsjetnik na kontinuitet srpskog stradanja. Ovo je danas posebno vidljivo ako proučavamo statističke parametre.

Bjedom iz zatvora dr Mladena Stojanovića, na Kozari se ubrzo formiraju i prve partizanske čete od srpskih seljaka, kasnijih boraca u nekoliko odreda i brigada sa terena Kozare.

Prvi partizani, najbolji junaci, ljudi Krajišnici, proletari, prvoborci, a ipak u najvećem broju srpski seljaci sa Kozare. Od ukupnog broja poginulih boraca na memorijalnom zidu pored spomenika na Mraковици 95,8% su Srbi. Kozara je dala 45 narodnih heroja.

Drugi, manji dio izložbe, odnosi se tematski na izgradnju spomenika na Mraковици. Spomenički kompleks, autorski rad akademskog vajara Dušana Čamoñe, svечано je predstavljen 1972. godine. To je spomenik koji slavi život i pobjedu Kozare nad fašizmom. Simbolično, zajedno sa memorijalnim zidom i muzejom pokazuje koliko je sloboda na ovim prostorima teško izborena. Upravo njegova monumentalnost i uklopljenost u prostor na kome se nalazi odati utisak dostojanstva i snage. Snage bez rezerve, snage srpskog naroda koji se na oružani otpor – ustanak, anti-fašističku borbu, podigao u noći uочи ustaskog Ilićanskog pokolja u kome će za tri dana tražanja nestati 1.500 Srba iz Prijedora i okoline. U noći straha, kada je preostala samo borba za opstanak, borba za goli život, 30/31. jula 1941. godine. Prvi genocid koji je uslijedio na lokalnom nivou, ubrzo je najdosljednije sproveden na primjeru centralne teme izložbe, njemačke i ustasko-domobranske operacije „Zapadna Bosna“ na terenu Kozare. Na ulazu u logor Daħaу zapisano je: Ko želi da se žrtve zaborave taj želi da se one ponove. Upravo u tome se ogleda važnost termina kultura sjećanja i pamćenja, kao i njegovog тумачења uopšte. U njemu se ogleda наш однос према прошлости, према нама самима, а самим тим и нашој будућности. И некако, понекад је сасвим довољно рећи – Козара, као да тиме дајемо најочитији примјер страдања српског народа у НДХ. Само једна ријеч, а открива нам толико тога.

Са трећом цјелином, заокружујемо изложбену експозицију у спомен на 80 година од ofanzive на Kozaru, **ОБРУЧЕМ**

СЈЕЋАЊА (1942–1972–2022), погледом на садашњу Меморијалну зону на Мраковици. Низом умјетничких фотографија академског сликара Милице Вукојевић затварамо обруч сјећања са данашњим тренутком. То је **НЕЗАБОРАВ**, то је подсјећање на оно што спознајемо кроз Касиодорове ријечи: „Срамота је у својој отаџбини бити странац.“¹

мр Ведрана Адамовић, музејски савјетник

¹ Текстови на паноима изложбе највећим дијелом су рађени према поглављима из књиге аутора изложбе „Године страдања 1941/42.“, гдје се детаљно наводе поменути догађаји и извори. Фото: Музеј Козаре; Музеј жртava геноцида Београд; Милица Вукојевић, академски сликар; Ведрана Адамовић; Милан Ковачевић, ТВ емисија Караван 1970, Козара.